

L'espai securitari. Videovigilància i control social

Josep Crosas

Una era de murs

S'ha dit que la fi del socialisme burocràtic, estatalista, coincideix no tant amb la caiguda del mur de Berlín com amb la seva construcció. O, el que ve a ser el mateix, amb la instauració d'un sistema policial i carcerari que havia de ser "enderrocat" tard o d'hora. La qüestió és que la desaparició de la Unió Soviètica, i del bloc controlat per aquella superpotència, ha donat pas a una època en què la construcció de murs fronterers s'ha multiplicat i s'ha estès a tots els continents.

Destaca per la seva crueltat el mur que l'exèrcit israelià està aixecant al voltant de Cisjordània, qualificat per les Nacions Unides d'"acte il·legal d'annexió d'amplies extensions de territori palestí", a més de ser una violació flagrant dels drets humans. Es tracta d'una construcció gegantina, amb centenars de quilòmetres executats i un disseny a prova de tota mena d'intrusions. Més de cent metres d'amplada distribuïts en filats espinosos, carreteres d'ús exclusiu per als vehicles militars, torres de vigilància, càmeres de vídeo i una reforçada pantalla de formigó de 8 metres d'alçada que s'alterna amb trams de tanca metàl·lica de 5 metres d'alçada amb sensors elèctrics per detectar intrusos. Un "mur de la vergonya" que parteix poblacions senceres en dues meitats va encerclant els territoris annexats i reclou part de la població palestina en una gran presó.

També hi ha la tanca de 1.200 quilòmetres que el govern Bush ha ordenat construir al llarg de la frontera mexicana per aturar la immigració procedent del subcontinent empobrit (la "gran muralla del capital", segons Mike Davis, el qual ha denunciat reiteradament les muralles interiors que completen el mapa de les desigualtats a les grans metròpolis nord-americanes: els guetos, les endurides polítiques penitenciàries, les noves tecnologies de la vigilància, la repressió...).¹ Aquest mur d'alta tecnologia, amb 1.800 torres de vigilància robotitzada, amb càmeres d'infrarojos i detectors de radar, tindrà el suport militar permanent d'unitats d'elit, helicòpters d'atac i avions de vigilància radar, a disposició de les patrulles frontereres. Un esforç tan inútil com desproporcionat, ja que el pas d'immigrants per la frontera sud no s'aturarà, principalment perquè l'economia nord-americana necessita de l'explotació massiva d'aquesta mà d'obra pauperitzada.

Però això no s'acaba aquí. Hi ha el mur que l'Àrabia Saudita construeix a la frontera amb l'Iraq per evitar les incursions "terroristes", a través de la multinacional nord-americana Halliburton, una de les empreses contractistes més afavorides per la guerra. O el que la Xina vol erigir per evitar la immigració en massa des de Corea del Nord quan caigui, diuen, el règim actual. O la tanca que el govern del Brasil vol aixecar amb el Paraguai per frenar el contraban i la immigració. I, finalment, la nefasta reixa que el govern espanyol manté i continua ampliant a Ceuta i Melilla per barrar el pas a la immigració africana (juntament amb els radars de l'estret de Gibraltar i les patrulleres de l'oceà Atlàntic) i que forma part de la política europea

The security area. Video surveillance and social control

An era of walls

It has been said that the end of bureaucratic, nationwide socialism coincided not so much with the fall of the Berlin Wall as with its construction. Or, what amounts to the same thing, with the implementation of a police and prison system that had to be "demolished" sooner or later. The crux of the matter is that the disappearance of the Soviet Union and of the bloc controlled by that superpower has given way to an age in which the construction of frontier walls has mushroomed and spread to all continents.

Prominent, for its cruelty, is the wall that the Israeli army is building around the West Bank, qualified by the United Nations as an "illegal act of annexation of broad stretches of Palestinian territory", as well as being a flagrant violation of human rights. This is a giant construction, with hundreds of kilometres already built and designed to resist all kinds of intrusions. Over a hundred metres width distributed into barbed wire, roads for the exclusive use of military vehicles, control towers, video cameras and a reinforced concrete screen measuring eight metres high that alternates with five-metre-high metallic fence sections with electric sensors to detect intruders. A "wall of shame" that splits entire towns into two halves is surrounding the annexed territories and shutting a part of the Palestinian population inside a large prison.

There is also the 1200 km long fence, whose construction the Bush government has ordered, along the Mexican border to stop illegal immigration from the impoverished subcontinent (the *Great Wall of Capital* according to Mike Davis, who has repeatedly denounced the interior walls that complete the map of inequalities in the great American metropolis: ghettos, toughened penitentiary policies, new surveillance technologies, repression...).¹ This high technology wall, with 1,800 roboticised surveillance towers, with infra-red cameras and radar detectors, will have the permanent military support of elite units of fighter, helicopters and radar surveillance aircraft, at the disposal of the border patrols. This effort is as useless as it is disproportionate, as the passage of immigrants across the southern frontier will not cease, mainly because the American economy needs the massive exploitation of this pauperised labour force.

But that is not the end of it. There is the wall that Saudi Arabia is building along the frontier with Iraq to avoid "terrorist" incursions, via the American multinational Halliburton, one of the contractor companies that has most benefited from the war. Or the one which China wants to erect to avoid mass immigration from North Korea when, so they say, the current regime falls. Or the fence that the Brazilian government wants to erect with Paraguay to prevent contraband and immigration. And, finally, the dreadful fence that the Spanish government

El espacio securitario. Videovigilancia y control social

Una era de muros

Se ha dicho que el fin del socialismo burocrático, estatalista, coincide más con la construcción del muro de Berlín que con su caída. O, lo que es lo mismo, con la instauración de un sistema policial y carcelario que tenía que ser "derribado" tarde o temprano. La cuestión es que la desaparición de la Unión Soviética y del bloque controlado por aquella superpotencia ha iniciado una época en la que la construcción de muros fronterizos se ha multiplicado y extendido a todos los continentes.

Destaca, por su crueldad, el muro que el ejército israelí está levantando alrededor de Cisjordania, calificado por las Naciones Unidas de "acto ilegal de anexión de amplias extensiones de territorio palestino", además de constituir una flagrante violación de los derechos humanos. Se trata de una construcción gigantesca, con centenares de kilómetros ejecutados y un diseño a prueba de todo tipo de intrusiones. Más de cien metros de amplitud distribuidos en alambradas de espino, carreteras de uso exclusivo para vehículos militares, torres de vigilancia, cámaras de vídeo y una reforzada pantalla de hormigón de 8 metros de altura que se alterna con tramos de valla metálica de 5 metros de altura con sensores eléctricos para detectar a los intrusos. Un "muro de la vergüenza" que parte poblaciones enteras en dos mitades va cercando los territorios anexados y recluye a parte de la población palestina en una gran cárcel.

Está también la valla de 1.200 kilómetros que el gobierno Bush ha ordenado construir a lo largo de la frontera mexicana para detener la inmigración ilegal procedente del subcontinente empobrecido (la "gran muralla del capital", según Mike Davis, que ha denunciado reiteradamente las muralles interiores que completan el mapa de las desigualdades en las grandes metrópolis estadounidenses: los guetos, las endurecidas políticas penitenciarias, las nuevas tecnologías de vigilancia, la represión...).¹ Este muro de alta tecnología, con 1.800 torres de vigilancia robotizada, con cámaras de infrarrojos y detectores de radar, contará con el apoyo militar permanente de unidades de elite, helicópteros de ataque y aviones de vigilancia radar, a disposición de las patrullas fronterizas. Un esfuerzo tan inútil como desproporcionado, pues el paso de inmigrantes por la frontera sur no se detendrá, principalmente porque la economía norteamericana necesita de la explotación masiva de dicha mano de obra pauperizada.

Todavía hay más, como el muro que Arabia Saudí construye en la frontera con Irak —a través de la multinacional estadounidense Halliburton, una de las empresas contratistas más favorecidas por la guerra— para evitar las incursiones "terroristas". O el que China se propone erigir para evitar la inmigración en masa desde Corea del Norte cuando caiga, dicen, el régimen actual. O la valla que el gobierno de Brasil pretende levantar en la frontera con Paraguay para frenar el contrabando y la in-

¹ Vegeu Mike Davis, *Más allá de Blade Runner. Control urbano: la ecología del miedo* (Barcelona: Virus, 2001).

Presó a la base militar de Guantánamo

de contenció de la misèria del Tercer Món. El dogma de la seguretat nacional passa avui per construir fortaleses que controlin la marea creixent de refugiats econòmics. Aquestes barreres brutals entre territoris, ben allunyades de la retòrica globalitzadora d'un món sense fronteres, obeeixen tant a una lògica política i social com als persistents mecanismes de la por.

L'imperi de la por

A mesura que els països es fortifiquen, també ho fan els particulars. Per exemple, els sectors més rics quan converteixen les seves urbanitzacions exclusives en guetos vigilats pels guàrdies de seguretat i les càmeres automàtiques. Però també les empreses, els centres comercials, els organismes burocràtics o els petits propietaris que reaccionen a la psicosis dels robatoris i a la por als segrests o als atemptats i s'envolten cada vegada més de mesures de protecció. La casa fortificada, amb búnquer o refugi particular, portes cuirassades, habitacions de pànic, càmeres de videovigilància, supervisió policial, és una realitat al nostre país, com a d'altres llocs del món: segons la informació del sector immobiliari encarregat dels refugis particulars pensats per aixoplugar-se en cas de guerra convencional o de qualsevol amenaça bèl·lica (nuclear, química o bacteriològica), aquests han augmentat un 40 per cent a Espanya des de l'onze de setembre. Es parla fins i tot d'un boom de la seguretat i del negoci de la vigilància, que resulta també d'una simple equació, ja que a més metres construïts més espais, coses i persones per "protegir", i especialment als Estats Units, on l'obsessió per la seguretat s'ha disparat a partir de l'11-S.

Aquí, però, ens enfrontem amb un element cabdal, ja que els cèlebres atemptats de Nova York han servit per impulsar polítiques autoritàries de retallada de les llibertats i dels drets civils pròpies de períodes de guerra. L'excusa del terrorisme ha servit per instaurar un règim de control cada vegada més intens sobre la població sospitosa. D'acord amb la legislació especial, als Estats Units hom pot ser detingut sense cap ordre o empresonat sense judici, i s'han generalitzat les escoltes, els segrestos policials, la tortura i el trasllat de detinguts a presons secretes distribuïdes a diversos llocs del món.

Una web dissident insisteix: "Els atacs de l'onze de setembre van ser utilitzats per començar les guerres de l'Afganistan i l'Iraq, per culminar el pla per atacar l'Iran, per retallar les proteccions constitucionals i les llibertats cíviques als Estats Units, per expandir ferotgement el pressupost militar i el poder de l'executiu i per enriquir interessos molt ben estructurats. S'ha passat a un nou ordre mundial que ha substituït la guerra freda per la guerra contra el terrorisme: en aquest procés, però, els Estats Units han esdevingut un Estat policíac, que pot arrestar secretament els ciutadans, executar-los en secret. S'estan construint camps de detinguts per tot el país... Els Estats Units s'estan convertint en quelcom semblant a la Unió Soviètica."

Potser no és aquest el lloc més adient per fer-ho, però qui signa aquest article recomana la visita de webs i la

maintains and continues to extend in Ceuta and Melilla to bar the passage of African immigrants (together with the radars in the straits of Gibraltar and the patrol boats in the Atlantic Ocean) and that forms part of the European policy of containment of the misery of the Third World. The dogma of national security means today to build fortress that control the increasing tide of economic refugees. These brutal barriers between territories, far removed from the globalising rhetoric of a world without frontiers, obey a political and social logic as much as the persistent mechanisms of fear.

The empire of fear

As countries become fortified, so do individuals. For example, the wealthier sectors do so when they convert their exclusive estates into ghettos manned by security guards and automatic cameras. But also companies, shopping centres, bureaucratic bodies or small owners who react to the psychosis of robberies and the fear of abductions or attacks and increasingly surround themselves with protective measures. The fortified home, with its own private bunker or shelter, security doors, panic rooms, video surveillance cameras and police supervision is a reality in our country, as elsewhere in the world: according to information from the property sector entrusted with private shelters designed for refuge in the case of conventional or any other type of war threat (nuclear, chemical or bacteriological warfare), these have increased by 40% in Spain since 9/11. There is even talk of a boom in the security and surveillance business, which is also the result of a simple equation, because the more metres built the more spaces, things and people to "protect" and especially so in the United States, where the obsession with security has soared since 9/11.

Here, however, we are faced with a crucial element, as the famous attacks on New York have served to drive forth authoritarian policies typical of wartime, which cut back civil rights and freedoms. Terrorism has served as an excuse to implement an increasingly intense control regime over the suspicious population. In accordance with the special legislation, in the United States anyone can be detained without charge or imprisoned without trial, and there has been widespread generalisation of phone tapping, police abductions, torture and transporting of detainees to secret prisons distributed around different places in the world.

A dissident website insists: "The 9/11 attacks were used to begin the wars in Afghanistan and Iraq, to culminate the plan to attack Iran, to cut back constitutional protection and civic liberties in the United States, to fiercely expand the military budget and power of the government and to enrich very well structured interests. There has been a move to a new world order that has substituted the Cold War with the war against terrorism: in this process, however, the United States has become a police state,

migración. Y, por último, la nefasta reja que el gobierno español mantiene y sigue ampliando en Ceuta y Melilla para impedir el paso a la inmigración africana (junto con los radares del estrecho de Gibraltar y las patrulleras del océano Atlántico) y que forma parte de la política europea de contención de la miseria del Tercer Mundo. El dogma de la seguridad nacional pasa hoy por construir fortalezas que controlen la creciente marea de refugiados económicos. Estas barreras brutales entre territorios, alejadas de la retórica globalizadora de un mundo sin fronteras, obedecen tanto a una lógica político-social como a los persistentes mecanismos del miedo.

El imperio del miedo

Al mismo tiempo que se fortifican los países, también lo hacen los particulares. Por ejemplo, lo hacen los sectores más ricos cuando convierten sus exclusivas urbanizaciones en guetos vigilados por guardias de seguridad y cámaras automáticas. También las empresas, los centros comerciales, los organismos burocráticos o los pequeños propietarios que reaccionan a la psicosis de los robos y el miedo a los secuestros o a los atentados, rodeándose de crecientes medidas de protección. La casa fortificada, con búnker o refugio particular, puertas acorazadas, habitaciones de pánico, cámaras de videovigilancia, supervisión policial, etc. es una realidad en nuestro país, como en otros lugares del mundo: según la información del sector inmobiliario encargado de los refugios particulares pensados para cobijarse en caso de guerra convencional o de cualquier otra amenaza bélica (nuclear, química o bacteriológica), estos han aumentado un 40% en España desde el once de septiembre. Incluso se habla de un boom de la seguridad y el negocio de la vigilancia, que resulta también de una simple ecuación, porque a más metros construidos más espacios, cosas y personas para "proteger", y especialmente en Estados Unidos, donde la obsesión por la seguridad se ha disparado a partir del ataque del 11-S.

Pero aquí nos enfrentamos con un elemento primordial, ya que los célebres atentados de Nueva York han servido para impulsar políticas autoritarias de recorte de las libertades y de los derechos civiles propios de períodos de guerra. La excusa del terrorismo ha servido para instaurar un régimen de control cada vez más intenso sobre la población sospechosa. Según la legislación especial, uno puede ser detenido en Estados Unidos sin ninguna orden judicial o encarcelado sin juicio, y se han generalizado las escuchas, los secuestros policiales, la tortura y el traslado de detenidos a cárceles secretas distribuidas por distintos lugares del mundo.

Una web disidente insiste: "Los ataques del once de septiembre fueron utilizados para comenzar las guerras de Afganistán e Irak, para culminar el plan para atacar Irán, para recortar las protecciones constitucionales y las libertades civiles en Estados Unidos, para expandir ferozmente el presupuesto militar y el poder del Ejecutivo y para enriquecer intereses muy bien estructurados. Se ha pasado a un nuevo orden mundial que ha sustituido la guerra

lectura de textos imprescindibles que fan front a les mentides de la versió oficial sobre l'11-S i continuen reclamant una investigació independent. Allò, es diu, va ser un "autoatac", un treball interior d'una complexitat i d'una envergadura dignes de la més temible agència secreta del món. Fou el detonant necessari per portar la nostra època a una guerra permanent contra el terror com a coartada de l'estratègia angloamericana de control dels limitats recursos mundials de gas i petroli, i d'imposició de la seva supremacia en la globalització. I calia implicar Europa en aquesta guerra, tot creant el consegüent clima d'angoixa de masses, cosa que s'ha anat fent convenientment.

A partir d'aleshores, les mesures policiaques d'excepció, implantades amb l'argument de reforçar la seguretat, com la instal·lació de càmeres de videovigilància als espais públics, la intercepció de missatges i comunicacions, etc. s'han estès a diversos països europeus i han portat a una situació en què les poblacions són cada vegada més controlades pels seus governs. En aquest sentit, destaca la Gran Bretanya, amb nombroses mesures especials —Londres té desenes de milers de càmeres als seus carrers, que formen part dels milions que hi ha per tot el Regne Unit— i la crida britànica a realitzar un control massiu sense restriccions de les telecomunicacions europees, trucades telefòniques, correus electrònics, missatges de mòbil, etc. I ara Nicolas Sarkozy ha promès envair França de càmeres de videovigilància, una de les primeres mesures anunciades després d'accedir a la presidència.

Tecnologies de control

Quan Jeremy Bentham (1748-1832) va teoritzar l'eficàcia disciplinària del panòptic, un dispositiu de control pensat principalment per a presons i cases d'internament que garanteix la submissió del condemnat gràcies a la seva visibilitat permanent, estava anticipant els moderns sistemes de videovigilància que proliferen cada vegada més als nostres territoris i ciutats.

El principi del panòptic és el següent: a la perifèria, una construcció en forma d'anell de diverses plantes subdividit en cel·les; al centre, una torre des de la qual un vigilant pot veure sempre els interns sense que aquests el vegin. Segons el reformador anglès, el fet d'estar exposat constantment a la mirada de l'inspector no tan sols evitaria el "mal" sinó les mateixes ganes de fer-lo. A més, tothom, a part del vigilant ocult —el qual pot abandonar el seu lloc sense que els vigilats ho sàpiguen, i cedeixi per tant la seva tensió—, estaria sotmès a control, fins i tot els carcellers subalterns.

Encara que aquesta "presó ideal" no es va arribar a construir mai, sí que va influir en el disseny de presons, fàbriques, escoles i hospitals del segle XIX. Però, sobretot, amb la seva insistència en el control permanent i anònim, Bentham va prefigurar les característiques d'una nova societat panòptica que podria fer-se realitat, un món de vigilants i vigilats en el qual tothom és potencialment sospitós i on no hi ha manera d'escapar de la vigilància.

Malgrat la legislació aprovada (Llei i Agència de protecció de dades), les actuals càmeres de videovigilància, com també les gravadores o els micròfons, permeten un control discret i generalitzat sobre un gran nombre de persones, que té lloc a les seues de l'Administració, les empreses, els bancs, els centres de recerca o de treball, els comerços, els instituts, les universitats... Sobretot transforma l'espai públic en un espai de vigilància tecnològica i policial cada vegada més estretes. I això sembla que no és més que el començament. L'Administració autoritza l'ús privat de la videovigilància alhora que n'impulsa constantment la implantació. El control a través de càmeres s'estén a les carreteres —juntament amb els radars que controlen la velocitat i els futurs sistemes automàtics de detecció d'in-

which can secretly arrest citizens, execute them in secret. Detention camps are being built all around the country. America is turning into something similar to the Soviet Union."

Perhaps this is not the most suitable place to do so, but the author of this article recommends a visit to websites and the reading of essential texts that tackle the lies of the official version of 9/11 and continue demanding an independent investigation. What happened, it is said, was a "self-attack", an inside job of a complexity and scope worthy of the most fearsome secret agency in the world. It was the necessary trigger for bringing our era to a permanent war against terror as an alibi for the Anglo-American strategy of control over the limited worldwide resources of gas and oil, and for the imposition of their supremacy in globalisation. And it was necessary to involve Europe in this war, creating the consequent climate of mass anxiety, which has conveniently been achieved.

From then on, the emergency police measures, introduced to reinforce security, such as the installation of video surveillance cameras in public places, the intercepting of messages and communications, etc. have spread to several European countries and have led to a situation in which the people are increasingly controlled by their governments. In this sense, Great Britain stands out, with numerous special measures – London has tens of thousands of cameras on its streets, forming part of the millions that exist around the United Kingdom – as does the British cry to carry out massive unrestricted control of European telecommunications, telephone calls, SMS messages, etc. And now N. Sarkozy has promised to invade France with surveillance cameras, one of the first measures announced after he reached the presidency.

Control technologies

When Jeremy Bentham (1748-1832) theorised on the disciplinary efficiency of the panopticon, a control device designed mainly for prisons and internment centres that guarantees the submission of the convict thanks to his permanent visibility, he was anticipating the modern video surveillance systems that increasingly proliferate in our territories and cities.

The panopticon principle is as follows: on the periphery, a construction in the form of a ring with several floors subdivided into cells, in the centre, one tower from which any guard can always see the inmates without being seen by them. According to the English reformer, the fact that they would be constantly exposed to the gaze of the inspector would not only prevent the "evil act" but also the will to commit it. Furthermore, everyone, except for the hidden guard – who can abandon his post without those being guarded realising so and thus being able, then, to give in to their tension – would be subject to control, even the prison warders.

Although this "ideal prison" was never actually built, it did influence the design of prisons, factories, schools and hospitals in the 19th century. But, above all, with his insistence on constant and anonymous control, Bentham prefigured the characteristics of a new panopticon society that could become a reality, a world of guards and guarded where everyone is potentially under suspicion and where there is no way of escaping surveillance.

Despite the approved legislation (Data Protection Law and Agency), present-day video surveillance cameras, as well as recorders and microphones, allow a discreet and generalised control over a large number of people, carried out at the headquarters of the Administration, companies, banks,

fría por la guerra contra el terrorismo, pero en este proceso Estados Unidos se ha convertido en un Estado policial, que puede arrestar secretamente a los ciudadanos, ejecutarlos en secreto. Se están construyendo campos de detenidos por todo el país... Estados Unidos se está convirtiendo en algo parecido a la Unión Soviética."

Quizás este no sea el sitio más adecuado para hacerlo, pero quien firma este artículo recomienda la visita de webs y la lectura de textos imprescindibles que se enfrentan a las mentiras de la versión oficial sobre el 11-S y siguen reclamando una investigación independiente. Aquello, se dice, fue un "autoataque", un trabajo interior de una complejidad y envergadura dignas de la más temible agencia secreta del mundo. Fue el detonante necesario para encaminar nuestra época a una guerra permanente contra el terror como coartada de la estrategia angloamericana de control de los limitados recursos mundiales de gas y petróleo, y de imposición de su supremacía en la globalización. Y era necesario implicar a Europa en esta guerra, creando el consiguiente clima de angustia de masas, lo que se ha ido haciendo convenientemente.

A partir de ese momento, las medidas policiales de excepción, implantadas con el argumento de reforzar la seguridad, como la instalación de cámaras de videovigilancia en los espacios públicos, la intercepción de mensajes y comunicaciones, etc. se han extendido en varios países europeos hasta llegar a una situación en la que las poblaciones son cada vez más controladas por sus gobiernos. Destaca Gran Bretaña, con numerosas medidas especiales —Londres tiene decenas de miles de cámaras en sus calles, que forman parte de los millones que existen por todo el Reino Unido—, y la llamada británica a realizar un control masivo sin restricciones de las telecomunicaciones europeas, llamadas telefónicas, correos electrónicos, mensajes de móvil, etc. Y ahora Nicolas Sarkozy ha prometido invadir Francia de cámaras de videovigilancia, una de las primeras medidas anunciadas después de acceder a la presidencia.

Tecnologías de control

Cuando Jeremy Bentham (1748-1832) teorizó la eficacia disciplinaria del panóptico, un dispositivo de control pensado especialmente para cárceles y casas de internamiento que garantiza la sumisión del condenado gracias a su visibilidad permanente, estaba anticipando los modernos sistemas de videovigilancia que proliferan cada vez más en nuestros territorios y ciudades.

El principio del panóptico es el siguiente: en la periferia, una construcción en forma de anillo de varias plantas subdividido en celdas; en el centro, una torre desde la cual un vigilante puede ver siempre a los internos sin ser visto por estos. Según el reformador inglés, el hecho de estar expuesto constantemente a la mirada del inspector, no sólo evitaría el "mal" sino las propias ganas de hacerlo. Además, todos, aparte del vigilante oculto —el cual puede abandonar su lugar sin que los vigilados lo sepan y puedan ceder, por lo tanto, su tensión—, estarían sometidos a control, incluso los carceleros subalternos.

Aunque esta "cárcel ideal" no se llegó a construir jamás, sí que influyó en el diseño de prisiones, fábricas, escuelas y hospitales del siglo XIX. Pero sobre todo, con su insistencia en el control permanente y anónimo, Bentham prefiguró las características de una nueva sociedad panóptica que podría hacerse realidad, un mundo de vigilantes y vigilados en el que todos son potencialmente sospechosos y donde no hay manera de escapar de la vigilancia.

A pesar de la legislación aprobada (Ley y Agencia de protección de datos), las actuales cámaras de videovigilancia, así como las grabadoras y micrófonos, permiten un control discreto y generalizado sobre un gran número

fraccions—, als edificis públics, als carrers i les places, als transports i al metro —una rateta i també un espai de vigilància intensiva (MetroMadrid, per exemple, assegura que disposa de milers de càmeres a les estacions i andanes que vetllen per “la seguretat” dels usuaris, i el mateix succeeix al metro de Barcelona i de tantes altres ciutats). O als aeroports, especialment després de l’11-S, que han esdevingut espais de màxima vigilància —*gulags de consum*, els ha anomenat Rem Koolhaas—, amb controls de seguretat cada vegada més estrictes, i llocs com l’aeroport del Prat, on conflueixen quatre cossos policials, a més de la seguretat privada.

És a alguns aeroports on actualment s’assaja la utilització de mètodes automàtics d’identificació personal basats en trets físics i comportamentals. Ho anomenen “biometria informàtica” i analitza retines, imatges de l’iris i patrons facials, gestos i empremtes digitals, tot emprant retrats en tres dimensions, ones mil·limètriques, raigs X. Els passos que el món està donant, presidits per l’acceleració tecnològica, la psicosis securitària i l’ús polític del terrorisme, no és clar si van encaminats cap al caos o cap a la societat de control global. O potser cap a totes dues coses, sumades a l’augment de la indignitat i la servitud humanes.

A més a més, a tota aquesta parafernàlia de control, hi podem afegir d’altres mesures dignes de ciència ficció, com ara el sistema Echelon, una xarxa d’espionatge planetari impulsada des dels anys setanta per una sèrie de països anglosaxons, i que serveix per interceptar comunicacions arreu del món. Per telèfon, ràdio, mòbil, i ara per internet. A través d’un programa especial es fan recerques en totes les comunicacions que puguin ser d’interès per a Echelon. Després, les veus i les dades que intercepta són processades a través de filtres tecnològics sofisticats. També hi ha l’espionatge via satèl·lit, que arriba a nivells de precisió esborronadors i suprimeix els obstacles territorials a la vigilància. O els sistemes de localització amb radiofreqüència, aplicables a l’etiquetatge de productes comercials i susceptibles de permetre el seguiment de persones, animals i objectes. I tot això, per a alguns, només preludia la futura implantació subcutània de xips electrònics a gran escala.

Segons Maureen Webb,² s’està construint una estructura de vigilància global molt pitjor que la que va imaginar Orwell a la seva novel·la 1984, pel potencial inèdit de control que permeten els avenços tecnològics: “Per començar —ens recorda la sociòloga canadenca—, no són només éssers humans els que ens controlen. Són ordinadors els que ens escolten, ens vigilen i avaluen si som un risc o no.” ♦

Josep Crosas

Al·legoria del panòptic de Bentham

² Autora de *Illusions of Security. Global Surveillance and Democracy in the Post 9/11 World*

research centres, shops, schools, universities, etc. Above all it transforms the public space into a space of increasingly close technological and police surveillance. And it seems that this is just the beginning. The Administration authorises the private use of video surveillance while constantly promoting its implementation. Control via cameras is extended to the main roads – together with speed radars and future automatic infringement detection systems – to public buildings, town centre roads and squares, transports and the underground system – a rat trap and also an area of intensive surveillance (MetroMadrid, for example, affirms that it has thousands cameras on its stations and platforms to ensure “the safety” of users, and the same thing happens with Barcelona’s Metro and that of many other cities). Meanwhile airports, especially since 09/11, have become spaces of maximum security – *consumption gulags*, Rem Koolhaas has called them – with increasingly more strict security controls, and places like Barcelona’s El Prat airport, where police forces converge, as well as private security.

It is at some airports where the use of automatic personal identification methods based on physical and behavioural traits is being tried out. It is called “computerised biometrics” and it analyses retinas, iris images and facial patterns, gestures and fingerprints, while using three-dimensional portraits, millimetric waves and X-rays. It is not clear whether the steps that the world is taking, presided over by the technological acceleration, the security psychosis and the political use of terrorism, are directed towards chaos or towards the global control society. Or perhaps towards both things, adding to the increase in human indignity and servitude.

Furthermore, to all this control paraphernalia, we can add other measures worthy of science fiction, such as the Echelon system, a planet-wide espionage network promoted since the 1970s through a series of English-speaking countries and that serves to intercept communications around the world. By telephone, radio, mobile and now by Internet. Using a special programme, searches are carried out across all the communications that may be of interest to Echelon. Afterwards, the voices and data that it intercepts are processed through sophisticated technological filters. There is also espionage via satellite, which reaches frightening levels of accuracy and abolish territorial obstacles to the surveillance. Or localisation systems using radiofrequencies, applicable to commercial product labelling, and likely to allow the monitoring of people, animals and objects. And all this, for some, is just a prelude to the future subcutaneous implantation of electronic microchips on a large scale.

According to Maureen Webb,² a global security structure is being built that is much worse than that imagined by Orwell in his novel 1984, given the previously unseen potential for control that technological advances allow: “To start – this Canadian sociologist reminds us – it is not only human beings that are monitoring us. It is computers that are listening to us, watching us and evaluating whether we are a risk or not.” ♦

Josep Crosas

Translated by Debbie Smirthwaite

de personas, que se produce en las sedes de la Administración, empresas, bancos, centros de investigación o de trabajo, comercios, institutos, universidades... Sobre todo transforma el espacio público en un espacio de vigilancia tecnológica y policial cada vez más estrechas. Y parece que esto no es más que el principio. La Administración autoriza el uso privado de la videovigilancia a la vez que impulsa constantemente su implantación. El control a través de cámaras se extiende a las carreteras —junto con los radares que controlan la velocidad y los futuros sistemas automáticos de detección de infracciones—, edificios públicos, calles y plazas, transportes y metro —una ratonera y también un espacio de vigilancia intensiva: MetroMadrid, por ejemplo, asegura disponer de miles de cámaras en las estaciones y andenes que velan por “la seguridad” de los usuarios, y lo mismo sucede en el metro de Barcelona y en tantas otras ciudades—. O en los aeropuertos, especialmente después del 11-S, que se han convertido en espacios de máxima vigilancia —*gulags de consumo*, los ha denominado Rem Koolhaas—, con controles de seguridad cada vez más estrictos, y lugares como el aeropuerto de El Prat, donde confluyen cuatro cuerpos policiales, además de la seguridad privada.

Es en algunos aeropuertos donde actualmente se ensaya la utilización de métodos automáticos de identificación personal basados en rasgos físicos y comportamentales. Lo denominan “biometría informàtica” y analiza retinas, imágenes del iris y patrones faciales, gestos y huellas digitales, empleando retratos en tres dimensiones, ondas milimétricas, rayos X, etc. Los pasos que está dando el mundo, presididos por la aceleración tecnológica, la psicosis securitaria y el uso político del terrorismo, no es claro si van encaminados hacia el caos o hacia la sociedad de control global. O quizás hacia ambas cosas, sumadas al aumento de la indignidad y la servidumbre humanas.

A toda esta parafernalia de control, se pueden añadir además otras medidas dignas de ciencia ficción. Como por ejemplo el sistema Echelon, una red de espionaje planetario impulsada desde los años setenta por varios países anglosajones y que sirve para interceptar comunicaciones por todo el mundo, por teléfono, radio, móvil, y ahora por internet. A través de un programa especial, se realizan investigaciones en todas las comunicaciones que puedan ser de interés para Echelon. Posteriormente, las voces y los datos que intercepta son procesadas a través de sofisticados filtros tecnológicos. También existe el espionaje via satélite, que alcanza niveles de precisión escalofriantes, suprimiendo los obstáculos territoriales a la vigilancia. O los sistemas de localización por radiofrecuencia, aplicables al etiquetado de productos comerciales y susceptibles de permitir el seguimiento de personas, animales y objetos, aunque esto, para algunos, sólo es el preludio de la futura implantación subcutánea de chips electrónicos a gran escala.

Según Maureen Webb,² se está construyendo una estructura de vigilancia global mucho peor que la que Orwell concibió en su novela 1984, por el potencial inèdito de control que permiten los avances tecnológicos: “Para empezar —nos recuerda la sociòloga canadiense—, no son sólo seres humanos los que nos controlan. Son ordenadores los que nos escuchan, vigilan y evalúan si somos un riesgo o no.” ♦

Josep Crosas

Traducido por Isabel Casadevall